

Posudek vedoucího práce na bakalářskou práci **Jakuba Mužika**

„Problematika analýzy sociálních souvislostí vzdělávání v České republice“
Bakalářská práce na téma: strukturní průzkum důvodů studia na vysoké škole

Kontext vzniku a přípravy bakalářské práce:

Jakub je registrován jako můj student. Spolupracoval jsem s ním zejména při překladu a na přípravě bakalářské práce. Své téma si vybral s ohledem na profil studia na FHS a na interkulturní zkušenost, kterou získal pobytem v USA. Obě formy své zkušenosti zaměřil na problematiku intergeneračních vlivů, které se prosazují při formování vzdělanostního profilu studentů. Problém, který řeší, se týká nedostatečnosti teoretických a metodologických přístupů, které jsou převážně uplatňovány domácími sociology při analýze tohoto problému v ČR. Oba jeho poznávací zdroje ho vedly ke kritické reflexi tohoto přístupu. Platformu pro kritiku si založil na osobní reflexi převažujícího kulturního rámce v USA a jeho vlivu na hodnocení praktického významu vzdělání a jeho uplatnění v jednání studentů. To se spíše projevovalo implicitně (v zaujetí problémem). Explicitně ji podpořil koncepcí kulturně kritického autora - H.A. Giroux. Na bakalářské práci jsme pracovali asi jeden rok. Musím konstatovat, že od první verze práce, kterou jsem dostal asi před půl rokem, došlo k velmi zásadnímu pokroku, jak v objasnění koncepčních přístupů, tak i při kritickém vyhodnocení jejich interpretačních důsledků. Jakub reagoval na mé připomínky se svébytnou iniciativou a úspěšně dotvářel text do dizertabilní podoby.

Struktura práce:

Práce je členěna do úvodu, šesti kapitol a závěru. V úvodní části autor prezentuje význam vzdělání v kontextu transformačních změn v ČR a formuluje problém, který chce sledovat: konstatuje, že současné sociologické výzkumy nereflktují význam sebereflexe studentů při analýze jejich vzdělanostních aspirací (s.2). V návaznosti na tento poznávací kontext pak uvádí strukturu práce. V první kapitole charakterizuje multiparadigmatičnost sociologických přístupů k pojetí poznávacích zdrojů lidského jednání. Soustřeďuje se zejména na Girouxovu koncepci, avšak vhodně je doplňuje krátkým odkazem na významné (zejména konsensuálně orientované) autory a koncepce. Druhá kapitola má metodologickou povahu; charakterizuje skutečnost dvojích diskurzivních kultur uplatňovaných v sociologii. Třetí kapitola je pak soustředěna na koncepci kulturní reprodukce. Zahrnuje již vyčerpávající pohled na koncepční přístupy uplatňované v sociologii vzdělání. Větší pozornost je věnována sociálně psychologickému modelu, který je uplatňován Matějů a kol., který je v následující kapitole podroben kritické reflexi (včetně kritických námitek proti koncepcím kulturní reprodukce). Opěrným bodem kritiky je teorie vzdělání H.A. Giroux, která navazuje na kritickou teorii a tematizuje fenomén odporu jako důležitý předpoklad pro porozumění nejen reprodukční, ale také transformační úloze vzdělání. Sekundární prameny, se kterými autor pracuje, jsou uvedeny v šesté kapitole. Kritizuje jejich nomotetické koncepční založení, objasňuje průnik těchto přístupů do formulace otázek a interpretace výsledků, které se prosazují spíše v reprodukčních než transformačních parametrech vzdělání. Tuto kritiku pak shrnuje v závěru.

Dosažené poznatky a hodnocení práce:

Práci považuji za velmi kvalitní text, který odpovídá nejen nárokům na bakalářskou práci, ale i schopnostem autora porozumět probíhající odborné diskusi o sledovaném problému v jejich velmi specializovaných parametrech i dlouhodobě utvářeném odborném zázemí, a vstoupit do diskuse se kritickým (a obhajitelným) přístupem. Ve své kritice se Jakub opírá o poznatky získané na fakultě, prokazuje v práci, že jim porozuměl a dovede je kontextuálně využívat. K pozitivním rysům práce se řadí i relativně dobře zvládnuté teoretické zázemí zvoleného

tématu a dovedení kritiky i do analýzy metodických stránek relevantních výzkumů. Pod pojmem „dobře zvládnuté teoretické zázemí“ rozumím skutečnost, že jeho kritika nechce vyjít za zvolený rámec a k tomu rámci hledá odpovídající teoretické zdroje. Takto zvolené téma ovšem nabízí dobré pole pro kritické námitky, které spíše souvisejí s nezbytností porozumět problémům kulturní reprodukce a transformace v širších teoretických a normativních souvislostech, ale také proponovat metodické postupy, které by umožnily nabídnout empirickou deskripci v ideografickém poznávacím zaměření. Autorova námitka, že neexistuje teoretické zdůvodnění souvislosti mezi stratifikací, mobilitou a vzděláním je oprávněna zejména z hlediska sociálních důsledků individualizačních koncepcí, které by bylo nutno vzít v úvahu, např. Beckovy přístupy. Obdobný problém se týká i souvislosti mezi ideologií a kulturou. Využívaný autor (Giroux) pracuje spíše s Mannheimovým pojetím ideologie, které však v kontextu mediální techniky a produkce prochází výraznými změnami (viz např. Thompson), se kterým bude bezpochyby konfrontován i způsob vzdělání. Klíčová otázka se pak týká fenoménu kritiky: jaký prostor, prostředí a prostředky se nabízejí v současných medializovaných a konzumních společnostech pro kritické myšlení? Autor s tímto potenciálem počítá; nyní se nabízí, aby byl tento problém hlouběji prozkoumán. Uvedené námitky nijak nesnižují kvalitu předložené práce. Naopak chtějí doložit, že Jakubovi se podařilo zvolit a řešit téma, které je velmi produktivní z hlediska sociologického bádání a intelektuální imaginace.

Návrh kreditního hodnocení: práci hodnotím jako výbornou s kreditovým hodnocením 44-45 bodů.

Müller Karel, v Černošicích, 9. 10. 2007